

**Јасмина Мојсијева-Гушева**

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Институт за македонска литература, Скопје

[jasminamg@gmail.com](mailto:jasminamg@gmail.com)

## ИДЕЈАТА ЗА ДОБРИНАТА ВО ПОЕЗИЈАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ

**Клучни зборови:** Блаже Конески, идеја за доброто, Платон, Аристотел, ездајмонија, калокагатиа, детска невиност, родителска љубов, пријателство, жртва, хармонија меѓу луѓето и природата.

### Вовед

Нашето денешно истражување на Конески ќе биде насочено кон информативната и смисловна вредност на неговата поетика произлезена од содржината на поетските идеи. Смеслата на неговиот духовен свет е изразена преку многу лапидарни поетски идеи од кои во оваа прилика се задржуваме на идејата за добрината. Но, зошто токму на идејата за добрината и зошто таа е толку важна за толкувањето на поезијата на Конески?

Во потрага по одговорот на овие прашања ќе појдеме од античките сфаќања за етиката, поконкретно од Софистите кои исто како и Конески во центарот на своето внимание го ставаат човекот, критериумот за спознанието и животот воопшто. Со ваквата насоченост тие го отвораат патот кон хуманизмот и, како што вели српскиот филозоф Душан Недељковиќ во своите Скопски предавања, „го воспоставуваат приматот на етиката и на критиката на спознанието над другите философски науки и дисциплини“ (Недељковиќ 1984: 61). Со Софистите, а подоцна и со Сократовото етичко учење, за прв пат се раѓа идејата дека душевната структура на поединечниот човек има голема улога во изнаоѓањето на правилниот и вистинскиот

начин на дејствување. Според Сократ, „емпириското не може да биде цврста основа за етичкото ... За да биде слободен и морален секој човек треба да открие и да поседува еден вистински став“ (Недељковиќ 1984: 78). Тој став произлегува од разумот и дијалогот како метод на спознание што можат и треба да доведат до критичната вистина и доброто. Сличен став промовира и Конески во својата поезија, преку која како преку еден суптилен сеизмограф ги бележи „возбудите на колективот и единката, на мудроста, на издигнувањата, на упадокот на човечките добродетели“ (Андреевски 1991: 263), на сознанијата за човечката природа и неговото однесување во најразлични ситуации.

Анализирајќи ја поезијата на Конески можеме да забележиме дека неговиот однос кон идејата за добрината кореспондира и со сфаќањето на Платон дека според добрината се оценуваат сите суштества и сите ствари. И Конески и Платон веруваат дека целта на човекот е да го спознава светот на идеите и да тежнее кон идејата на добрината што се остварува со идејата на справедливоста – мајка на сите добродетели. Според Платон, „самата справедливост се остварува со три вида добродетели: со вистинољубивоста и мудроста кои се добродетели на највишата умност и мислење, со храброста која е добродетел на вториот дел на душата, и со умереноста, како добродетел на третиот дел на душата“ (Недељковиќ 1984: 107). Овие Платонове согледби се изнесени во „Држава“, каде што се објаснува како течат процесите во човечката душа за наоѓањето на Доброто, Убавото, Правдата и Вистината, за сите оние сегменти што го сочинуваат античкиот концепт за калокагија (Наумоска 2016: 85). Според него сè што постои постои за нешто добро, така што сите идеи се подредени на идејата за Доброто (Platon 1957: 219, 346). Зборувајќи за идејата за доброто, тој прави аналогија со Сонцето и Душата, кои се наоѓаат во центарот на збиднувањата. Ваквите размислувања го приближуваат Платон до разбирање на апсолутниот модел на сите нешта – апсолутната идеја на добрината која како втор трансцендентален принцип дејствувајќи врз материјата го создава космосот.

Анализирајќи ги Платоновите искажувања, Аристотел во „Метафизика“ вели дека Платон и животот и светот ги сфаќа само како стремеж кон доброто, кон сè што е добро само по себе и својата природа. Понатаму, тој објаснува дека за Платон „идејата за доброто е причина за суштината на сите нешта“ (Аристотел 2000: 40). Од горе изнесеното, како

што заклучува Недељковиќ, произлегува дека „кога апсолутната идеја на добрината не би постоела, сиот останат свет не би можел да има цел и смисла“ (Недељковиќ 1984: 105).

За разлика од Платоновите апсолутистички идеалистички конструкции, Аристотел застапува една реалистичка иманентна етика затоа што е убеден дека „општото (идејата, формата) постои и може да постои само низ поединечната сетилна, практичка и конкретна стварност, а нормите, насоката на развојот на живите суштества е дадена во нив самите, како нивна внатрешна (иманентна), природно дадена цел и обликувачка сила“ (Симоновска, Скаловски 2012: 60). Аристотел е првиот што го употребува терминот „етика“ во своето дело „Никомахова етика“, поврзувајќи го со суштинските својства на личноста преку неколку конкретни морално-етички принципи, како што се: мерата или средината, блаженството или среќата, задоволството или радоста и корисноста. Во повеќе наврати идејата за доброто Аристотел ја поврзува со поимот доблест, кој пак го дефинира како волево определен став .... определена со смисла, онака како што би ја определил умерениот и разумниот (Аристотел 1107 а 15). Неговата етика се базира на докажувањето на целта на човековиот живот што е насочена кон определено добро, кое пак е „убаво определено како нешто кон кое сè се устремува“ (Аристотел 1094 а 1). Обидувајќи се да ја објасни, тој ќе заклучи дека крајна цел или „совршена е онаа цел која секогаш се одбира поради самата себе, никогаш поради нешто друго (Аристотел 1097 а 4) (...) таква цел во најголема мера е евдајмонија“ (Аристотел 1097 б 5), односно блаженство или среќа, кое е највисокото добро доволно само по себе зашто е крајна цел на човечкото дејствување.

Состојбата на блаженство (евдајмонија), состојбата на избор на некоја средина поврзана со доблеста и радоста поради корисноста, разумното однесување се истите концепции што преку поетскиот збор ги препознаваме и кај Конески и кои всушност како специфични особености треба да ги поседува човекот за да биде добар. Оваа блискост на поетските мотиви од поезијата на Конески со Аристотеловото и со Платоновото сфаќање на доброто е појдовна основа за едно издржано компаративно истражување. Од тие причини тука ќе зборуваме за идејата на добрината во поезијата на Конески преку која веруваме дека ќе допреме до средиштето на неговата поетика. При тоа секако треба да се има на ум разликата помеѓу Платоновото разбирање за поимот „идеја“, која се однесува на

објективните суштини и Аристотеловите согледби блиски до современиот поим „идеја“, која се однесува на субјективниот концепт на нештата.

Субјективноста е карактеристична за поезијата и како форма на изразување и како мисловен процес кој извира од длабокото внатрешно доживување на светот и од личните емоции на авторот. Уште при првите допири со поезијата на Конески, како што забележува Слободан Мицковиќ, „се насетува една моќна внатрешна пулсација на отелотворување на мислата за човекот, за неговото постоење, за неговата судбина“ (Мицковиќ 1986: 111). Во центарот на неговата поезија е спознавањето на човекот со сите свои карактеристики, интимности и емотивности густо исполнети со мисловната димензија. И како што самиот тој преку песната „Трактат за почетокот на песната“ од збирката „Чешмите“ (1984) вели: „И музиката не се раѓа од ништо, ами од засек на мисла со мисла“ (Конески 2011, 2: 26) истакнувајќи ја при тоа мислата и идејата како првото нешто кон кое се враќаме, „првото е – како маглина – сè уште сматната Идеја“ (Конески 2011, 2: 26).

При обидот за толкување на неговата поезија доаѓаме до повеќе поетски идеи кои сите заедно како да се слеваат во една целосна централна идеја на добрината што стои длабоко вгнездена во слоевите на песните. Понекогаш таа се искажува директно и јасно, а друг пат за неа не се зборува отворено, само се навестува и насетува преку различните човечки ситуации: преку чистата љубов кон детето, преку жртвувањето на возрасните, преку топлината на човечката душа, преку хармоничниот однос со природата. Во продолжение ќе посочам примери од поезијата на Конески за повеќе ситуации во кои се препознава идејата на добрината.

### **Чистата љубов кон детето**

Мајчинството во принцип е парадигма за безграничната љубов на мајката кон својот пород. Добрината на секоја мајка се огледа во нејзиниот пожртвуван однос кон детето. Во песната „Успивање на болно дете“ од стихозбирката „Песни“ (1953) се зборува токму за една таква чиста инстинктивна мајчинска љубов која доаѓа до израз кога најмногу му е потребна на детето. Истовремено се истакнува плашливоста на детето и молбата да не биде оставено самото да се справува со непознатата

непријатна ситуација во која се нашло. Од гледна точка на неискусното дете, болеста е една тешка и страшна состојба што се разрешува со ветувањето на мајката дека ќе бдее над своето дете. Нејзиниот препознатлив глас внесува мир и спокој во растрепереното детско срце.

*Засѝи ми, мило, смири се веќе,  
болно си, мое сине.  
На сон ќе видиш јагње и цвеќе,  
Болкаѝа на сон ќе мине.*

*Мајчице саноќ над мене биди,  
чувај ме сѝрашно ми е:  
на ѝајажинана онаму види  
жолѝи ѝајак крв шѝио ѝше!*

*Не сине, ѝоа месецоѝи г̀рее  
и свезди в небесни сѝрани.  
Не бој се, мајка саноќ ќе бдее,  
Нани ми, нанкај, нани. (Конески 1981: 107)*

Низ целата песна се следи присуството на мајчината добра душа која како ангел чувар лебди над болното дете, го успива и смирува, го теши и го заштитува. Како резултат на овој мајчин напор, на крајот од песната, тоа се чувствува смирено, задоволно и среќно што има кој да се грижи за него и неговите потреби.

Во истата стихозбирка, во песната „Игра со дете“ посветена на неговата ќерка, повторно се насетува добрата родителска душа која се радува на својата прва рожба, си игра со него, го залажува. Радост и среќа блика од секаде, скокотлива детска смеа се разлива во етерот. И таа прави да исчезнат сите обострани грижи и стравови. Зашто, како што вели Конески:

*За сѝ мрачно и мачно во свейшов  
имам една насмевка на ѝаѝко (Конески 1981: 112)*

На среќата и надежта дека и детето ако затреба ќе му помогне на својот татко во неволја и ќе биде секогаш тука за него им нема крај. Љубовта

на родителот кон детето е исто толку природна и безусловна како што е и љубовта на детето кон родителот. Тие меѓусебно се поддржуваат и помагаат во секоја ситуација. Нивниот однос е генетски поврзан и вечен и затоа жртвите што ги поднесуваат еден за друг не треба да бидат тешки.

*Ако ѝадам во дневниот ѝодвиџ,  
ѝи ќе ѝреба со своето снаже,  
сине само да се исѝравиш,  
Зошѝо - геѝе ѝоа звучи ѝорро! (Конески 1981: 112)*

Една обратно насочена љубов, исполнета со разбирање, спокој и блаженство препознаваме во песната „Татко“ од стихозбирката „Црква“ (1988). Во неа возрасните деца свесни за ограничените таткови можности и способности, сепак искажуваат долга почит кон неговите зборови и грижи. Ваквиот коректен однос се должи на нивната зрелост и свесност дека тој ништо друго не можел и не требал ни да им вети, освен потрага по смислата на животот.

*Има во своето ѝ некоја ѝочка  
и смисла ѝѝо ѝреба да се сеѝи,  
со ѝебе заедно ја бараме,  
ѝи ниѝѝо друѝо не ни веѝи (Конески 2011, 2: 111)*

Здравиот однос на релацијата дете – родител ја иницира пораката која децата ја упатуваат кон таткото дека треба да биде задоволен, спокоен и среќен, пред сè затоа што тие во неговите стари денови му даваат целосна потпора, утеха и среќа.

*Сѝокоен биди! Нашиѝа љубов  
од ѝодбив ѝебе ѝрајно ѝе ѝѝѝѝи.  
Ние сме среќни со ѝебе, ѝаѝѝо,  
ѝа со нас биди среќен и ѝѝи. (Конески 2011: 111)*

Чувствувајќи ја нивната грижа и љубов, тој слободно може да потоне во состојба на блаженство, бидејќи добро ја завршил својата родителска должност.

## Жртвувањето на возрасните

Во идејата на добрината понекогаш се чувствува една условеност. Таа како да не може самата да биде носител на значењето. Тоа најдобро се препознава во циклусот „Проложни житија“ од збирката „Стари и нови песни“ (1979), каде што идејата за добрината е условена од подвигот и жртвата што ја поднесуваат главните протагонисти. Како што самиот Конески нагласува, „тоа се житија не за истакнати, ами за обични луѓе“ (Андреевски 1991: 288) со неприкосновени морални вредности од кои тој е длабоко фасциниран и затоа решил да ги овековечи посветувајќи им песна. За разлика од средновековните христијански житија во кои елементарното добро треба да се бара во Божјата волја, милост, мудрост, спас и откровение, во житијата на Конески доброто се препознава во алтруизмот, во патријархалниот начин на живот, во едноставноста, во спремноста без поговор да се поднесе жртвата за доброто на другите.

Женските ликови од житијата секогаш се опишани како жртви за фамилијата и стожер на семејството. Таков е ликот на Бона од песната „Житие на Бона“ – хранителката на семејството која меси по пет зелника „за луѓето од големата куќа да се нахранат“, но „таа својата слабост ја плати со својата младост, таа голема светица“ (Конески 1981: 163).

Во песната „Белата тетка“ се опева добрината и убавината на младата невеста. Таа без поговор ја жртвува убавината и тенката снага за своите браќа, кои од алчност за пари ја продадоа. Согласувајќи се да земе маж што не го сака, таа прави невиден подвиг и жртва што сите ќе ја паметат. Од друга страна, низ целата песна се чувствуваат описите на нејзиниот мил карактер и добрина што внесува радост, среќа и топлина во срцата на сите од фамилијата.

*Неа ја дадоа во богајиска куќа  
за никаков маж,  
ја зацрнија  
без милости и без ѝравина,  
како да сака да ја накажати  
ѝројцати браќа, ѝројца ѝмеруѝи  
за невиденати убавина.*

...

*Таа за секогo беше закрила,  
нејзе не ѝ се смилија.  
Зайгоа ѝовѝорно не се родува  
Таква чудесна личносѝ  
во нашайго фамилија. (Конески 1981: 165)*

Во песната „Успение на тетка Менка“, како што се потенцира во насловот, се зборува за смртта на тетка Менка и искачувањето на нејзината душа на небото. Нејзината добрина, рамнотежа и смиреност не се споредува со ништо познато досега. Таа со право го заслужува епитетот на светица и хранителка која шири радост и спокој во семејството.

*Целиоѝ нејзин живоѝ беше ѝѝи бил  
сѝѝишување на соѝсѝвениоѝ здив,  
ѝочииѝ кон виделинаѝа и воздухоѝ:  
од гѝради надвор да не излезе нишѝго  
шѝго личи на офкање, на клеѝва, на крик, -  
да не би од ѝгоа да се ѝовреди некој.  
Лебоѝ шѝго гo месела беше насмевка.  
Таа зеде на себе да живее долго,  
за нас да не оддалечи од мислаѝа за смрѝѝа. (Конески  
1981: 166)*

Сите активности од нејзиниот скромн живот како да се посветени за доброто на другите, дури и нејзиниот долг живот како да имал некоја несекојдневна цел да го одложи неизбежното заминување од овој свет. Конески ја изедначува нејзината смрт со отсуството на секако движење во природата, со една студена зимска мирнотија. Но, не е сè така статично, цикличните кругови на постоењето продолжуваат понатаму да се вртат воспоставувајќи рамнотежа помеѓу човекот и природата. Пролетта носи едно ново чувство на раздвиженост, на живот кој продолжува понатаму оставајќи ги во сеќавањата на живите спомените за скромноста и незабележливоста на добри луѓе. Идејата за добрината во оваа песна на Конески се огледа и преку таа рамнотежа и хармонија на човечкиот живот со природните временски циклуси и нивната сплотеност во Едното.

*... и одвај чувствуввам ѝоник на нова ѝпрева  
и ѝоа е, речиси единственоѝо движење  
во мојоѝ мислен хоризонѝ.  
Некој се ѝосѝарал за ваква мирноѝија:  
Да не осѝави никаква ѝраѓа оѝсусѝивоѝо на  
нејзиниоѝ ѝоследен издив,  
да биде сѝ, како никоѓаш да ја немало. (Конески 1981: 166)*

Машките ликови од „Проложните житија“ сосема поинаку ја пласираат идејата за добрината. Во песната „Свети Спиридон Нови“, добрината се огледа во упорноста и верноста на попот Спиридон да истрае:

*ѝред насилникоѝ луѝ,  
сам во денови ѝешки,  
сам во ѝолноќи слеѝи,  
со слаби раце и ѝлешки  
божјиоѝ храм да ѝо креѝи (Конески 1981: 172)*

И како што често се случува, неговата човечност, добрина и големина луѓето ја забележуваат многу доцна. За сите свои заслуги целата црковна епархија и верниците постхумно му оддаваат почест и го прогласуваат за светец кој „по божје повеление дарува исцеление“ (Конески 1981: 173).

*За чистѝаѝа живоѝи,  
за ѝирудоѝи, за збороѝи,  
на најчесно месѝо ѝо ѝоѓребаа ....  
... дека цел живоѝи, како бубалка,  
како црно бумбарче,  
меѓу нив шеѝал еден светѝија. (Конески 1981: 173)*

Во песната „Тетин Ристе“ се среќаваме со истата благост и пожртвуваност на обичниот човек кој живее и опстојува во едно тешко време кога „со ситен чекор маршира, тетин од војна во војна“ (Конески 1981: 178). Сите деца кога се наоѓаат во неволја подеднакво ја чувствуваат чудната добрина која извира од неговото меко срце. Таа остава неизбришлива трага во нивните тешки животни патеки.

*А кога децата в зашвор  
од негов леб каснуваа,  
како да земаа сила,  
како да зацврстуваа.  
...Задека овој лебец  
како оружје не е,  
него по патот шетин  
на свое срце го зреел. (Конески 1981: 179)*

Добрината на тетин Ристе ја паметат многу деца „кој сега станаа големи луѓе“ (Конески 1981: 179), но тој од нив не бара ништо за возврат, бидејќи неговата душа е чиста и благородна.

### **Хармоничниот однос со природата**

Од поврзаноста на идејата за добрината со сè што постои во една складна умереност, следува дека хармоничниот однос на човекот со природата може слободно да се нарече добрина. Ваквата сплотеност може да се почувствува во повеќе песни од различни збирки, од кои во оваа прилика ќе се задржиме само на неколку од нив.

Добрината најексплицитно извира од песната „Водно“ од збирката „Везилка“ (1955), каде што се одвива во рамките на сеќавањата за една измината младост со благо чувство на пријатност и опуштеност. Целата атмосфера е идилична, топла и милосрдна, слеана со спокојот на „багремите што венат“ и она „благо синило“ на „предесенското“ сонце што заоѓа, „што разбира секого и што утеша цери“ (Конески 1981: 89). За да на крајот песната поентира со стиховите:

*И бевме сигурни дека носиме добрина долу  
како некогаш дека бевме млади занесеници (Конески 1981:  
90)*

Поврзувањето на добрината со „два три обични збора“ со младоста, со „зрелата падинка на Водно“, сведочи за еден цикличен круг во кој се остварува една хармонија меѓу луѓето и природата.

Тој хармоничен однос се препознава и во песната „Меѓу дрвјата“ од истоимениот циклус од збирката „Стари и нови песни“ (1979), каде што се препорачува стопирање на сите активности и препуштање на песната на птиците и шумот на „безбројните лисја“ кои прават една „раскошна симфонија“. Симбиозата на човекот со дрвјата и природата, нивната коегзистенција во една совршена целина претставува заеднички квалитет дефиниран со концептот на добрината која им дава смисла на сите други нешта. Од жал да не се наруши таа природна убавина се препорачува целосна неактивност:

*најарно од сè е да не чекорим,  
да не го нарушим сојузој со дрвјата. (Конески 1981: 98)*

Сепак, треба да потенцираме дека одредена резервираност и резигнираност кон светот во кој живееме и човечката негрижа на едни за други и за природата се чувствува во повеќе песни на Конески. Можеби најексплицитно тоа чувство е изразено преку песната „Одмазда“ од циклусот „Меѓу дрвјата“ создаван во седумдесеттите години, што како податок сведочи за раната свесност на Конески дека човекот мора да живее во симбиоза со другите живи суштества. Секое нарушување на тој складен однос, на таа условена умереност и грижливост за другиот завршува неповолно за двата чинители.

*Иде време кога дрвјото му се одмаздува на човека  
за ситите засеци, за ситите убоди,  
за ситите навреди,  
за ситите касирења,  
за секој нейромислен збор,  
за ојсуситво и благодарносит спрема сенката  
и илогот. (Конески 2011, т. 1: 261)*

Во „силата на врзан човек“ лежи најжестоката одмазда и најголемата несреќа и зло кое може да го снајде секој кој ја нарушува хармонијата во природата и принципите на мерата поврзани со сфаќањата за доблестите и доброто.

## Заклучок

Атрибутот добрина може да се даде на различни работи што го создаваат општиот поим на добрина. Таа некогаш се препознава во невиноста на детето, во жртвите на возрасните, во хармоничниот однос со природата. Сè што е „добро само по себе“ го заслужува името „добрина“. Заедничко за сите нив е што тие се иманентни за чистата, едноставна, исповедна поетика на Блаже Конески. Добрината во неговата поезија не се огледа само во одредени љубезни гестови, ниту пак во добрите намери или во прифатливите ставови, туку таа е препознаена како постојано однесување што му дава смисла на животот. Таа го води човекот напред, ја покажува сета негова големина, посветеност и пожртвуваност. Ја истакнува неговата интеракција со другите живи битија и со природата во целина.

Како во животот, така и во светот на Конески, убавината, добрината, умереноста и вистината се испреплетуваат со наказаноста, со злото, со дрчоста. Во голем број поетски остварувања се насетува и разочараноста на Конески од отсуството на добрината, од несовершеноста на човечките релации, од негрижата за другите, од неправдата и неумереноста кои го нарушуваат концептот на апсолутната убавина и добрина кон која тој се стреми. Кај Конески слично како и кај Платон „убавината во најапсолутна смисла, доколку не е добрина, повеќе не е ни убавина; вистината, доколку не е добрина, тогаш не е стварна и нема смисла“ (Недељковиќ 1984: 105). Затоа заклучуваме дека добрината е стожерна идеја во неговата поезија што произлегува од фундаменталната намера да се покаже човечката доблест, добронамерност, искреноста на желбите, прифаќањето од другите, подготвеноста за жртвување и нескротливата жед за живот, односно сите оние чисти хумани вредности потребни да го затворат кругот во една благородна целост.

## Литература:

- Андреевски, Цане. 1991. *Разговори со Конески*. Култура. Скопје.  
Аристотел. 2000. *Метифизика*. СОНМ. Софија.  
Аристотел. 2003. *Никомахова етика*. Три. Скопје.  
Донев, Дејан. 2019. *Прирачник за етика*. УКИМ, Скопје.  
Конески Блаже. 1981. *Месиа и мигови*. Мисла. Скопје.  
Конески, Блаже. 2011. *Поезија*. кн 1. МАНУ, Скопје  
Конески, Блаже. 2011. *Поезија*. кн 2. МАНУ, Скопје.  
Мицковиќ, Слободан. 1986. *Поетскиите идеи на Конески*. Наша книга. Скопје.  
Наумоска, Јасмина. 2016. „Доброто, убавото и вистината во Платоновата филозофија“, *Античкиот идеал на калокаџаџија*. Филозофски факултет. Скопје.  
Недельковиќ, Душан. 1984. *Историја на филозофијата. Скопски предавања I*. Македонска книга. Скопје.  
Симоновска, Сузана & Скаловски, Денко. 2012. *Етиката и рогој*. Филозофски факултет. Скопје.
- Platon. 1957. *Država*. Kultura. Beograd.

**Jasmina Mojsieva-Gusheva**

## THE IDEA OF GOODNESS IN THE POETRY OF BLAŽE KONESKI

### Summary

Poetic ideas are subliminal thoughts that are in the middle of the poetic work through which it gets its meaning. In the process of interpreting art, they are as important as other elements that fall into the realm of the aesthetic. That is why numerous papers have been dedicated to them, which deal with the interpretation of the semantics of the messages, sentences and expressions that we find in the various authorial poetics.

In this text we will try to analyse Koneski's poetics through the idea of goodness. It takes place in several forms that contain child innocence, parental love, the sacrifice of adults, harmony between people and nature. What they all have in common is that they are immanent in his pure, simple, confessional poetics.

**Keywords:** Blaze Koneski, idea for good, Plato, Aristotle, eudaimonia, kalokagaθia, child innocence, parental love, friendship, sacrifice, harmony between people and nature